

שיג א אסור להטיף מום בבכור וכו'. נפרק כל פסולי שיג א אסור להטיף מום בבכור. נפרק פסולי המוקדשין (ג): המוקדשין (סוף דף ל"ג) קאמר לרענן דהלכתא כוותייהו לגבי ר"מ כל מום לא יהיה בו לגרמא הוא דלמא דמניא מום לא יהיה בו אין לי אלא שלא יתן בו מום (פירוש קרי ביה לא יהיה בו מום שלא יטיל בו מום) מנין שלא יטיל דבילה ונזק ויניחה על האזון כדי שיטא כלב ואכלנה ת"ל כל מום:

ב ומ"ש ואם עשה בו בידים וכו'. שם נמשנה (דף ל"ד). הגורס אהן בכור הכי זה לא יסחט עולמית דברי רבי אלעזר וזכמים אומרים לכשילד לו מום אחר ישחוט עליו וידוע דהלכה כזכמים ג. ומ"ש דדין גורס שזה לדין עשה פדים לענין זה שם אהא דמתן (לה). כל שהוא לדעת אסור ואמרינן גמרמא לאמרי מלי לאמרי גרמא: ואם עשה בו מום ופת אין קונסין בנו אחריו. שם (ל"ד): ונפ"כ דמ"ק (י"ג): הן נעילא דליפשיטא:

ב ואם גוי או תינוק פסי' בו הסום מעצמו אם לא כיוון להתירו מותר אפי"ו אם שואל

סימן שיג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] עבר וגרם להטיל מום בבכור או שאמר לגוי להטיל בו מום: [ב-ג] אם גוי או תינוק הטיל בו מום מעצמו ובאיהו ענין הוי מטיל לדעת: [ד] היה הבכור רודף אחר הכהן ובעט בו ועשה בו מום: [ה] נפל בו מום עובר אם מותר להטיל בו מום קבוע: [ו] דין בהמה שצריכה להקזיז דם:

א (ה) אסור להטיל מום בבכור (ו) ואסור אפילו לגרום לו מום כגון ליתן דבילה על גבי אוננו כדי שיטלנה הכלב משם ויקטע אוננו עמה וכיוצא בזה. או שאומר לגוי להטיל בו מום. ואם עשה בו מום בידים או בגרמתו (ז) אין שוחטין אותו על ידו עד שיפול בו מום אחר מעצמו. (ח) ואם עשה בו מום ומת אין קונסין בנו אחריו אלא שוחטין אותו על ידו: ב ואם גוי או תינוק מטיל בו המום מעצמו אם לא כיון להתירו מותר

ב ומ"ש ואם עשה בו בידים וכו'. שם נמשנה (דף ל"ד). הגורס אהן בכור הכי זה לא יסחט עולמית דברי רבי אלעזר וזכמים אומרים לכשילד לו מום אחר ישחוט עליו ומפרש בגמרמא טעמא דרענן נמאי דעבד קנסוהו נמאי איחינן למישרייה נמאי מומא נמאי מומא קנסוהו רענן דנמאי מומא לא ליסתרי ליה. ו"ל למה לי קנסא לימסר מדינא עולמית מדלמך רב אשי נפרק כל הכשר (פולין דף ק"ד): מנין לכשר בחלב שאסור באכליה שנאמר (דברים י"ג) לא תאכל כל תועבה כל שמיעבתי לך הכי הוא צבל תאכל עולמית אפילו לא נא בעבירה כגון ע"י גוי או קטן כדפרש"י לשם (ד"ה כל שמיעבתי ב) וז"ל כורס אהן בכור ליחסר אפילו זרמו גוי כנר חירזו התוספות לשם (דף קט"ו). ד"ה כל שמיעבתי מדשרי רחמנא קדשים שהוממו כלב וז"ל אי"כ אינו דבר מתועב:

ז מה אין שוחטים אותו וכו' אבל אם כיון להתירו וכו' אסור הו. משנה נפרק כל פסולי המוקדשין (לה). וכתב רש"י אהא דקאמר הכס גמרמא לאמרי מסית לפי פומו שלא שלם הגוי אלא הם עלמס מסיתים לפי תומם ואומרים ראה הן לא יסחט זה לעולם אלא ע"י מום ולא נתכוונו לכך שיטיל בו מום ז:

ח ואם גוי או תינוק פסי' בו הסום מעצמו אם לא כיוון להתירו מותר אפי"ו אם שואל

ד ומ"ש ואם גוי או תינוק וכו' עד לאחריים אסור. משנה שם (דף ל"ה). נשני מעשים צרי וקטן זריכא דלי אשמועינן גוי דלא אהא למיסרך אכל קטן דלמא למיסרך אימא לא התירו זכמים אפילו לא כיון קטן להמירו וזי אשמועינן קטן משום דלא אפי לאחלופי גדול אכל גוי דלמא לאחלופי גדול אימא לא זריכא. ואיכא לתמוה אמ"ש רבינו אפילו אם שאל וכו' והשיב לו לפי תומם שאסור לשחוט עד שיפול בו מום דמשמע דוקא דלמא ליה עד שיפול בו מום ממילא דליכא למימר דמדנבריהם למד הגוי דניסא לכו

פרישה

שיג א אסור להטיף מום בבכור. דכתיב כל מום לא יהיה בו קרי ביה יהיה (ש"כ ספס הי"ד ופס"ס ספס ה"ל. עד כאן הענין): (ג) ואסור אפילו לגרום לו מום. דלפינן מלל: (ג) אין שוחטין אותו על ידו. דקנינן ליה: (ד) ואם עשה בו מום ופת. ר"ל העושה:

דרישה

מוכח מהגמרא כלום דצריך לראותו בכל פעם דהא התוספות כתבו בשינויא קמא דאין צריך לראותו זימנא אחרינתא אם ירצה וגם בשינויא בתרא דתוספות לא כתבו אלא בלשון "ועוד" כאילו אמרו אף אם תימצי לומר דצריך אבל לא החליטו דבריהן דצריך לראותו זימנא אחרינתא לכך מיייתי דברי הרמב"ם דכתב דחייב לראותו לעולם וק"ל:

חדושי הגהות

שיג א [ב] כלומר נשכ"ל חס"ד ונפ"כ חס"ל א:

הגהות והערות

שיג א [א] וכו' כמגיה שבפרישה (אות א) וצ"ע שלא הזכירו: [ב] הרי"ט אלגוי בכורות פ"ה אות לו (ד"ה הן) מדויק מהרמב"ם בפרק יח מפסולי המוקדשים ה"ג שהוא סובר כרש"י בזה עיי"ש: [ג] על הא מתניחין הצורם אהן בכור כתב רש"י ובכהן קא מיירי. וכתב ע"ז הרי"ט אלגוי (ריש סימן מג) שכרבויו כאן כתב גם בהשולח (דף מ"ד): ושהרב בצלאל אשכנזי (בכת"י) הביא בשם הרגמ"ה על מתניחין חיל "הצורם עסקינן בין בכהן בין בישראל ככהן בבכור דאי וישראל כספק בכור דנאכל לו במומי" ועיי"ש שהאר"ך לכאר מחלוקת זו. ונראה שהטור סתם כדעת הרגמ"ה שכתב בריש דבריו "אסור להטיל מום בבכור" וסיים "ואם עשה בו בידים וכו' אין שוחטים אותו על ידו". ותחילת דבריו ודאי מדברים גם בישראל וא"כ גם הפסך דבריו מסתבר שמדברים גם על ישראל: [ד] "שם ובפ"כ דמ"ק" כ"ה בדפו"ר ודלא כדפוס דיהתנפוט והדפוסים המצויים שהגירסא בהם "שם בפ"כ ופ"ג דמ"ק". וכתב הרי"ט אלגוי סי' מג (דף מה ע"ד ד"ה ודע) דפשוט שכיון שלא קנסו בנו אחריו היה אם הפקירוהו הבעלים חכה בו אחר מן ההפקר דמותר חוכה לשחוטו ובתנאו במתנה מבואר שם שאסור למקבל המתנה לשחוטו וטעמו דבמתנה נהנה הנותן ונותן בטובת הנאה: [ה] "אם כיון להחירו אסור" טעם איסור זה מבואר ברא"ש פ"ז דבי"מ סי' ו' שהי כאמירה לעכ"רם וכתב שאף

שהראב"ד פסק שאין איסור אמירה לעכ"רם בחוטם פי פרה שאני הכא "משום חומרא דקדשים הוא ולא גמרין מיניה". ועיין בשמן רוקח ושי למורא על מסכת בכורות דף לה ע"א הדגים באריכות מדוע אמירה לעכ"רם לא תהיה אסורה מהפסוק לא יהיה בו שהגמרא לומדת מזה שגם גרמא אסור. וע"ע בזה גם בספר תפארת ירושלים על המשניות (בכורות פ"ה מ"ג) ובשו"ת רע"א סוף סימן ס"ד: [ו] "ראה זקן זה לא ישחט לעולם". שטמ"ק (אות כ): [ז] ועל מסיח לפי תומו זה כתב החו"א בפכ"ד מבכורות (ס"ט ה) חיל "נראה דוקא בניכרין הדברים שבא כשיחת בני אדם להראה לו דבר בלתי שכח שאדם אהב להראות דבר בלתי רגיל, והיינו מסיח לפי תומו. אבל אם השומע מרגיש שיש לו למספר כונה בזה אין זה מסלית. וכגון שהמספר יודע שהשומע יודע לו הדבר מכבר, או שהמספר אדם חשוב ואינו רגיל לדבר עם השומע שיחה בטילה אלא בצוואות של שירות אין זה מסיח לפי תומו והיינו הא דכתב הרא"ש בחשובה כלל כ דין כב (חפכ"ה לקמן בסוף גמ"ר) באמר לגייה זה אינו נשחט בלא מום והיינו כידוע שאין זה מטיל דברים בטלים שאין דרכו בכך עם גייה זו או שהזמינה והגיד לה, וממשיה ג"כ ניכר הדבר" וכו'. וסיים שם "ואחרונים ביו"ד סי' שיג כתבו לחלק בזה חלוקים אחרים הטי"ו (ס"ב) כתב דבמשנה מותר משום שחשב שאינו מום ואליו חתך האהן היה אסור וכו'

גי' ומ"ש רבינו בשם תשובת הרא"ש. הוא בכלל עשרים (ס"י כג) וכמו שהטעם משום דנענין שלא יתכוין להמיר אבל גויה כיוונה להמיר וגם האומרים לה שאינו נאכל בלא מוס כיוונו לכן שפטי' ב מוס:

ד היה הבכור רודף אחר הבהן ובעט בו וכו'. משנה בפרק כל פסולי המוקדשין שם היה בכור רדופו נעטו ועשה ב מוס הכי זה ישפט עליו ובגמרא שם אמר רב פפא לא שנו אלא שנעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דמימא לנריה הוא למדכר קמ"ל איכא דאמרי אמר רב פפא

ממילא הוא ולא שנו אלא דמסקנא דתלמודא דנעשה נמי משמע ממילא וכן כתב הרא"ש (פ"ה ס"ה). ואפשר דמשמע ליה לרבינו דלישנא עד שיפול ב מוס לא משמע טפי ממילא מלישנא עד שנעשה ב מוס אבל מפרש"י שכתב לשם ח"ל לא שנו אלא דאמר ליה אלא אם כן היה ב מוס דמשמע שיפול ב מוס ממילא וכו' אבל אם אמר ליה אלא אם כן נעשה ב מוס נעשה משמע

(ה) אפילו אם שואל למה אין שוחטין אותו והשיבו לו לפי תומם שאסור לשוחטו עד שיפול ב מוס (ו) (א) אבל אם כיוון להתירו כגון שלאחר שרואה שניתר אחר על ידו עושה גם כן לאחרים אסור: ג וכתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל בתשובה על שאמרו לגויה המשרתת בבית יהודי על הבכור שאין לאכלו בלא מוס והלכה וחתכה אזנו (י) שזה חשוב לדעת ואין לשוחטו עליו: ד (ח) היה הבכור רודף אחר הבהן ובעט בו כדי

ע"י אדם עכ"ל ה' מוצא דעד שיפול משמע ממילא טפי מנעשה. ואיכא להקשות נמ"ש הרמב"ם צ"ב דהלכות בכורות (ה"ט) דין זה שהשמיט הא דשנינו דשאלו גוי מה טיבו של זה שהנימוחה להזקין כל כך למה אין שוחטין אותו אלא משמע דלא המיר אלא בלא שאלת גוי וזה היפך המשנה ומשמעות הסוגיא וז"ע ט:

ה ומ"ש בשם תשובת הרא"ש. הוא בכלל כ' סימן כ"ב ח"ל וגויה זאת כיונה להמיר וגם האומרים לה שאינו נאכל בלא מוס כיוונו לכן שפטי' ב מוס לכן נראה לי דאסור עכ"ל. ונראה דהרא"ש דן את האומרים שכיוונו לכן והגויה גם היא כיונה להמיר דכיון דהגויה משרתת צריכה עליה מוטל לשרת לבעל הבית בכל מה שהיא נאלצת וטובתו של בעל"ב אם כן מסתמא לא נמכרה אלא להמיר ולפי"ז נמשך דגם האומרים לה נמכרו לכן דל"כ כיון שידועים שהגויה והיא מעשה ב מוס להמיר כדאמרינן א"כ היה להם לזהר שלא יאמרו כדברים האלה לפני הגויה ומדלא נזהרו אלא כל כוונתם לא הימא צאמריה זו לפני הגויה המשרתת אלא כדי שפטי' ב מוס יב:

ו היה הבכור רודף אחר הבהן ובעט בו כדי להציל עצמו וע"י כן עשה בו מוס מותר לשחטו עליו וכתב הרמב"ם דוקא שבעט בו בשעת רדיפה אבל אם בעט בו לאחר שניצול ממנו לא והרמב"ם כתב אפילו בעט בו לאחר שניצול ממנו וכן כתב א"א הרא"ש ז"ל. כן היא נוסחת ספרי רבינו הקדמונים והכ"י הגיה ומתקן גם מתקן כל דברי הרמב"ם שכתב רבינו ח"ל המשנה

דרכי משה

לקולא ין ואם הגוי מסיח לפי תומו דהישראל צוהו משמע דאסור וע"ש בפסקי מהרא"י סימן קס"ט דמשמע כן וכתב מהרא"י בפסקי סימן קס"ח דמותר לשכור גוי לבכור כדי לגדלו כ"כ הא"י בתשובה (ס"י חשני"ב ס"י ו) וכתב דאם הטיל השוכר בו מוס דשרי ומצאתי בתשובת א"ז על בכור שמסרו ישראל לשומר גוי והודיעו שהוא בכור ולא משפט מות לקברו שלם בעורו וגוים חוקרים הענין ומחייבים כי במומו כשר וסופו מוכיח כי בא הגוי במרמה לבעל הבכור וא"ל דע כי טירסתי העגל ושחק היהודי הבין הגוי כי באמת הדבר ולא עוד אלא שבא היהודי בבית הגוי וראה העגל שאינו מסורס ושחק וכראות הגוי הלך וסירסו אח"כ מיד אותו הבכור הוא היתר גמור וכן משמע במתניחין דבכורות יא:

שיג (א) ובהגהות מרדכי דחולין (דף תשמ"א ע"ד) (ס"י תשמ"ב ח"ל) ששאלת על בכור שנצטרם אזנו ואין ידוע אם הגוי נתכוין להמיר אך יודע הגוי שאינו נאכל בלא מוס או אם יש לחלות שהגוי עשה לרפואה להקזת דם נראה דלא שכיח הקזה כה"ג, אך יש להתיר מדאמר רבא פרק כל פסולי המוקדשין (לה). ל"ש נעשה ל"ש היה כיון דממילא וכו' עד ועוד מצאתי ח"ל בכור בזמן הזה איש אסור אלא מדרבנן לפי שאינו ראוי להקרב ובמעני אמו אף מדרבנן מותר גוי שצטרם אזנו בכור אפילו נתכוין להתירו מותר כדאמר רבא פרק פסולי המוקדשין וכו' כיון דלא אמר ליה עשה בו מוס עכ"ל ולא משמע כדברי תשובה זו בפסקי מהרא"י אלא כדברי תשובת הרא"ש שכתב רבינו. עוד כתב דאם הוא ספק אם הישראל צוהו אזלינן

פרישה

שפטי' ב מוס כן כתב הרא"ש נמשכה: (ט) היה הבכור רודף אחר האדם ובעט בו וכו'. כן הגיה מורי ורבי (נמשח למו) וכמו בגמרא ובאשר"י (ס"י ו) לא הוצי' כהן ולאדנה רש"י (ד"ס ס"ס המיר) מפרש דף אמר האדם וכן נראה לי עכ"ל ולכאורה נראה דכפס כהן לרשעא דלפניו הכהן מותר. ועיין בגמרא פרק פסולי המוקדשין דף ל"ז ע"א יג' ד"ש שם חקרנו לישנא בתרא והביאו הרא"ש וצ"ח יוסף כהן ובגמרא שלי הגהמיהו ע"ש:

(ה) אפילו אם שואל למה אין שוחטין וכו' עד שיפול ב מוס. פרש"י שאין לומר שהעכו"ם הזה להמירו נתכוין שהרי אינו יודע שע"י מוס שיפול ב מוס יפול אלא אם כן יפול מאליו עכ"ל. מורי ורבי (נבאורו לטו); (ו) אבל אם כיוון להתירו כגון לאחר שרואה שהתירו על ידו. ר"ל ע"י המוס שהפיל ב העכו"ם שפוטו שהרי ראה שאף שלא נפל ב מוס מאליו שפוטו ויעשה כן עוד: (ז) שזה חשוב לדעת. דנענין שלא יתכוין להמיר אלא נכריים כיונה להמיר וגם האומרים לה שאינו נאכל בלא מוס כיוונו לכן

הגהות והערות

שרי דהוי רבותא טפי, וע"ק על הבי"ח שהשאלה הראשונה שהקשה על הטור קשה גם על הרמב"ם וכמ"ש הלח"מ שם וא"כ מרדכי שאל כן רק על הטור: ין והא דספק מותר כתב הגר"א בביאורו (ס"ק ד) "שהוא מדרבנן קנסא בעלמא כמ"ש לר ב ועיין תוספות שם [עמוד] א' ד"ה ומי קניס וכו'. וכ"ש בה"ז דאפילו להטיל מוס לכתחילה אינו אלא מדרבנן כמ"ש בע"ז יג' ב"י: יא' נראה דכתנתו למשנה (כדף לה). "מעשה בוכר של רחלים זקן ושעריו מרודלל וראתו קסודו אחר ואמר מה טיבו של זה אמרו לו בכור הוא ואינו נשחט אלא א"כ היה בו מוס נטל סיגם וצרם אחזנו וכא מעשה לפני חכמים ותיודו". דמשמע משם על אף שהגוי יודע את דיני הבכור אם לא נעטות ע"י ישראל שרי: יב' עיין ט"ז סק"ב שהקשה על הבי"ח ופירש את הרא"ש אחרת וע"ע מ"ש בזה האבן עזר בגליון השו"ע כאן: יג' נראה דט"ס הוא וכוונתו לדרף לה ע"א דשם המשנה והגמרא דנה בענין זה, ומ"ש שיש חסרון לישנא בתרא בגמרא. בגמרא שלפנינו כתובה גם לישנא בתרא וכמו שכתבו הרא"ש והבי"ח:

חלקו עליו באה"ע ובתשובת חוט המשולש בתשובת הגאון רא"א זצ"ל דא"כ לא שייך לחלק בין היה לנעשה, וגם אי אפשר דהרא"ש נטה מפירשי ולא הוכירו כלל וגם עיקר פירוש ה"ט"ז זר מאד, ובהא"ע (על השו"ע כאן) פירש משום שראה שהזקין ולא הטילו בו מוס ידע שאין שוחטים אלא על מוס שנעשה מאליו. אבל בתור אסור וגם בזה קשה דא"כ בנעשה בו נמי אבל אין זה הכרח מדהזקין ד"ל דאסור להטיל בו מוס וע"כ צ"ל כן דאין יסבור הנכרי דשוחטין על מוס הנעשה וגם מותר להטיל מוס דא"כ למה לא הטיל הישראל בעצמו מוס ולמה לא אמר לנכרי בהדיא שיטיל מוס הרי מוכן לו אחד משנים או שאסור להטיל מוס או שלא נשחט על מוס הנעשה עכ"ל: ח' שא"תו צ"ע דרש"י כתב כן בדעת רב חסדא המחלק בין "אמר ליה א"כ היה בו מוס" "לאמר ליה נעשה בו מוס". אבל הטור פסק כרבא דליכא חלוק ומה לי היה מה לי נעשה: ט' והלח"מ כתב שם דהרמב"ם כ"כ לרבותא דאף בלא שאלו הגוי מותר וכ"ש שהגוי שאלו ואדרכא חמה על הטור למה לא כתב שאפילו באמר כן מעצמו נמי

היה בכור רודפו נעטו ועשה בו מוס הרי זה שוחטין עליו פירש רש"י לפי שלא נלחמו נחכוון אמר רב פפא לא שנו אלא שנעטו בשעת רדיפה אבל לאחר רדיפה לא פשיטא מהו דמימא נעריה הוא דמידכר שרדפו קמ"ל. איכא דלמרי אמר רב פפא לא חייבא בשעת רדיפה אין אבל אחר רדיפה לא אלא אפילו אחר רדיפה נמי מ"ט נעריה הוא דמידכר ולפ"ו הרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא ומה שנמצא בספרי הרא"ש שכתב ח"ל הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ט"ס הוא וז"ל הרמב"ם נמקום הרמב"ן ולא הביא הרא"ש דעת הרמב"ן בספרו: ומה שהקשה

ב"י אדברי רבינו דהיאך כתב תחלה ונעט בו כדי להזיל עלמו דמשמע שאם לא היה כדי להזיל את עלמו אינו מוס והיינו כלישנא קמא דר"פ ואח"כ כתב דהרמב"ם והרמב"ן פליגי במילתא עכ"ל לא היה לו לכחוש קושיא זו בספר דהלא הדבר פשוט דלא היתה דעת רבינו בתחלה כשכתב ונעט בו כדי להזיל עלמו לאורו דיוקא דאם לא היה כדי להזיל עלמו אינו מוס אלא בתחלה כתב הדין שהכל מודים בו דאם נעט בו כדי להזיל עלמו אינו מוס ואח"כ כתב דאם נעט בו לאחר רדיפה איכא פלוגתא דהרמב"ן פסק כלישנא קמא והרמב"ם פסק כלישנא בתרא. וי"ט ושרי ליה מריה לז"י שהטעה את ספרי רבינו ומתקן בנא שלימה לפי שראה בספר הרא"ש שכתב הרמב"ן פסק כלישנא בתרא ולפי עניות דעמי נראה דקרוכ יותר לומר שט"ס הוא וז"ל הרמב"ם נמקום הרמב"ן כדפירשנו דטעות כזה רגיל הוא בספרים אבל למחוק ספרי רבינו כשלא נמצא כך בשום ספר מספרי

להציל עצמו ועל ידי כן עשה בו מום מותר לשוחטו עליו. (ט) [א] וכתב הרמב"ן דווקא שבעט בו בשעת רדיפה אבל אם בעט בו לאחר שניצל ממנו לא. (י) והרמב"ם טו] כתב אפילו בעט בו לאחר שניצל ממנו וכן כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל: ה דבר תורה בכור שנפל בו מום עובר (יא) מותר להטיל בו מום קבוע אלא

מדאורייתא מה שאינו נאכל בלוחו מוס הוא מדרבנן עכ"ל. והרמב"ם נפ"כ מה' נכורות (ה"א) פסק ג"כ כלישנא בתרא: ופ"ש רבינו בשם הרמב"ן דדוקא שבעט בו בשעת רדיפה וכו'. מטאור [ב] דט"ס הוא. וגם תחלת לשון זה שכתב רבינו הוא כחוב נטעות שכתב ונעט בו כדי להזיל עלמו דמשמע

שאם לא היה כדי להזיל את עלמו אינו מוס והיינו כלישנא קמא דרב פפא ואפילו לפי מה שכתוב בספרים דהרמב"ם והרמב"ן פליגי במילתא לא הוה ליה למימר תחלה כמד לישנא אלא הוה ליה לסתום דבריו ולכתוב היה הכבור רודף אחר הכהן ונעט בו וע"י כן עשה בו מום וכ"ס לפי מה שנמצא דליכא פלוגתא במילתא אלא לדברי הכל הלכה כלישנא בתרא דרב פפא:

ה דבר תורה בכור שנפג בו מום עובר מותר להפיץ בו מום קבוע אלא שחכמים אפרוהו. כן כתב הרא"ש בפרק כל פסולי המוקדשין (סי' ד) כמו שאכתוב בסמוך משום דקרא קאמט (ויקרא כב' כג) תמים יהיה לרצון כשהוא תמים להקריבו למוצא לרצות כל מום לא יהיה בו ואף על גב דמדאורייתא שרי מדרבנן אסור ובאחיזת דם דוקא הוא דשרי רבנן משום פסידא ידן:

הוא דבר קשה מאוד ואין שומעין לו:

ז דבר תורה בכור שנפג בו מום עובר וכו'. בפרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ג:) פליגי בה תנאי במתניתין ובברייתא דברי רבינו בה' כמ"ס המוספות והרא"ש דמתניתין פליגי היכא דלא מיית אס לא יקויה וכו' ומביאו ב"י באורך ובש"ע כתב כלשון הרמב"ם נפ"כ מהלכות נכורות:

פרישה

(ט) וכתב הרמב"ן דוקא וכו'. כך נרין לומר ועיין ב"י שהביא הרא"ש שכתב בשם הרמב"ן נהדיא אף לאחר רדיפה וכתב ב"י דט"ס הוא דברי רבינו. ועיין בדרישה: (י) והרמב"ם כתב אפילו בעט בו לאחר שניצץ ממנו וכן כתב אדוני אבי הרא"ש וכו'. דלערו הוא דקמדכר ועיין במ"מ סימן ט"ז בשני שורים שחנלו זה מה ובסוף סימן מ"א בשני נמי אדם שחנלו זה מה שאם התחיל אחד וחנל נחמירו וכל השני וחנל בו הראשון חייב והשני פטור אבל אם לאחר שנפרדו זה מזה נא השני וחנל וחנל בו גם השני חייב ולא אמרינן ג"כ התם נעריה הוא דקמדכר והוה

דרישה

למה כתב בתחלת לשונו כדי להציל נראה לעניות דעתי דלשון המשנה דייק לו כן משום דשם במשנה שנינו ז"ל היה בכור רודפו בעטו ועשה בו מום הרי זה שוחטין עליו עכ"ל. דקשה לפי לישנא בתרא דק"ל כותיה למה קחני היה בכור רודפו הוה ליה למימר אם בכור כבר רדפו ובעטו וכו' אלא ע"כ צ"ל דס"ל ללישנא בתרא דהכי פירושו דמכת שכבר רודפו איכא למיחש שירדפנו עוד פעם אחרת ומשום הכי בעטו כדי להתיש כחו וזהו ג"כ לשון אדכר צעריה דקאמר הגמרא דאם לא שציערו ברדיפתו מאי איכפת ליה כשירדפנו עוד וק"ל והיינו נמי כדי להציל דכתב רבינו:

חדושי הגהות

[ב] כבר כתב כל הפוסקים דקרוכ יותר לומר דט"ס הוא בהל"ש וז"ל הרמב"ם נמקום הרמב"ן דטעות כזה רגיל הוא בספרים משא"כ כשגגיה דברי רבינו הטור נרין למחוק הרינה:

הגהות והערות

[ד] החזון איש בהל' בכורות (סימן כד ס"ב) מוכיח שדעת הרמב"ם שהמטיל מום בבעל מום עובר לוקה שכתב (בפ"ב מאסורי מוכח הטי') שאם הטיל מום בזה שהוא ספיקא דרינא אי חשיב בעימ' קבוע אינו לוקה, ואע"ג דמומים שאינם קבועים הרי מום עובר כרתנן מא א, ואם איתא דהמטיל מום בבעימ' עובר אינו לוקה מאי צריך הרמב"ם לספק קבוע וכו' אפילו ודאי אינו קבוע אינו לוקה אלא ודאי שדעת הרמב"ם דמטיל מום בבעל מום עובר לוקה, ועיי"ש בדבריו מה שכתב עוד ברעת הרמב"ם: [טז] מבוואר מדבריו שאפילו בעט לאחר זמן ג"כ שרי. ונראה דטעמו כמ"ש ברדישה כאן שיש חשש שירדמנו עוד פעם ומשום הכי בעטו כדי להתיש כחו עיי"ש. והערוך השלחן (סעי' יא)

ו וּמִשֵּׁי וּבַהֲמָה שֶׁאֲחֻזָּה דָם וְאִין דָּה רְפוּאָה אֵלָּא עַל יַדֵּי הַקֹּהֵל וְכוּ' וּפְלִיגֵי בְּהַא רַבָּנָן סַבְרֵי מוֹתֵר דְּהַקִּיזָה וְכוּ'. מִשְׁנֵה שֶׁס (ג): זְכוּר שֶׁאֲחֻזָּה דָם אֲפִילוּ מִתּוֹת מִקִּיזֵין לוֹ דָם דְּנִרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְחַכְמֵי אֲמוּרַיִם יִקְיֹז וְזַלְזַל עַל מוֹס הַרִי זֶה לֹא יִשְׁחָט עֲלָיו רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמַר יִקְיֹז וְאִף עַל פִּי שְׁהוּא עוֹשֶׂה עַל מוֹס וּפְרַשְׁיֵי יִקְיֹז וְזַלְזַל שְׁלָא יַעֲשֶׂה עַל מוֹס שְׁלָא יַחְמוֹךְ וְשְׁלָא יִפְגּוֹס אִתּוֹ אֲזִינוּ אִתּוֹ חוֹטְמוֹ וְאִתּוֹ נִירֵי שְׁפִתָּיו שְׁאִין עַמִּיד לְמוֹזֵר וְלְהִתְרַפְּאוֹת. וְעַמְרָא שֶׁס מִרְרֵי זְכוּר שֶׁאֲחֻזָּה דָם מִקִּיזֵין לוֹ אִתּוֹ הַדָּס בְּמִקּוֹס שְׁאִין עוֹשֵׂין עַל מוֹס וְאִין מִקִּיזֵין אִתּוֹ הַדָּס בְּמִקּוֹס שְׁעוֹשֵׂין עַל מוֹס דְּנִרֵי רַבִּי מַלְיָר וְחַכְמֵי אֲמוּרַיִם אִף בְּמִקּוֹס שְׁעוֹשֶׂה עַל מוֹס וְזַלְזַל שְׁלָא יִשְׁחָט עַל אֲזִינוּ הַמּוֹס רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמַר אִף נִשְׁחָט עַל אֲזִינוּ הַמּוֹס רַבִּי יְהוּדָה אֲמַר אֲפִילוּ מִתּוֹת מִתּוֹת מִקִּיזֵין לוֹ דָם אִרְרֵי יְהוּדָה אֲמַר שְׁמוּאֵל הַלֵּבֶה כְּרִ"שׁ מִתְקִיף לֵה רַב נַחְמָן זַר יִתְקַף הִי רְרֵי אִלִּימָא רְרֵי דְמַתְנִיתִין עַד שֶׁשְׁחָט לֹא אֲשַׁמְעִין דְּדַבְרֵי שְׁאִין מִתְכוּיִן מוֹתֵר אֲלָא רְרֵי דְבְרֵימָא וְכִיּוֹן דְּהַלֵּבֶה כְּרִ"שׁ מִן בְּמַתְנִיתִין מִן דְּבְרֵימָא נִמְלָא דְזַכּוּר שֶׁאֲחֻזָּה דָם יִקְיֹז וְזַלְזַל שְׁלָא יַחְמוֹךְ לַעֲשׂוֹת עַל מוֹס וְאִסּוּר נַעֲשֶׂה עַל מוֹס

עוֹשֵׂין עַל מוֹס הַיִּלְכָךְ לֹא חָשִׂיד עַל מוֹס וְחַכְמֵי אֲמוּרַיִם יִקְיֹז וְזַלְזַל שְׁלָא יַעֲשֶׂה עַל מוֹס כְּלוּמַר יוֹהֵר בְּהַקְזוֹתוֹ שְׁלָא יוּכַל לְטַו לִידֵי מוֹס כְּגוֹן שְׁלָא יִקְיֹז סַמוּךְ לְאִזְנוֹ אוֹ לִירֵי שְׁפִתָּיו אוֹ לְחוֹטְמוֹ דְּסַבְרֵי רַבָּנָן דְּנִרֵי שְׁאִין מִתְכוּיִן אֲסוּר רַבִּי שְׁמַעוֹן אֲמַר יִקְיֹז אֵעִי"פ שְׁעוֹשֶׂה עַל מוֹס כְּלוּמַר שִׁיכּוּל לְטַו לִידֵי עַשִׂית מוֹס דְּרִ"שׁ לְטַעֲמֵיהּ דְּלִמַּר דְּנִרֵי שְׁאִין מִתְכוּיִן מוֹתֵר וְזַלְזַל הַלֵּבֶה כְּרִ"שׁ דְּקִימָא לֵן דְּנִרֵי שְׁאִין מִתְכוּיִן מוֹתֵר וְזַלְזַל מוֹס בְּעַל מוֹס הַלֵּבֶה כְּרַבָּנָן וְכְרִ"שׁ דְּשִׁרֵי אֲזִנֵי לֹא יִדְעַנָּא אֲמַלִּי לֹא יִהֵא הַלֵּבֶה כְּרַבָּנָן דְּאֲמַרִּי וְזַלְזַל שְׁלָא יִשְׁחָט עַל אֲזִינוּ הַמּוֹס מִשּׁוּם גְּזִירָה וְאֲמַלִּי לֹא פִסְק הַלֵּבֶה כְּחַכְמֵי וְאֲפַשְׁרֵי שְׁלָא פִסְק כְּרִ"שׁ אֲלָא נִמְלָא דְּפְלִיגֵי אֲרִי"מ בְּמַטְיִיל מוֹס בְּעַל מוֹס אֲזִנֵי נִמְלָא דְּשִׁרֵי רְרֵי לְשׁוֹטְטוֹ עַל אֲזִינוּ הַמּוֹס הַלֵּבֶה כְּרַבָּנָן דְּאֲסִרֵי וְמֵה שְׁלָא אֲמַר שְׁמוּאֵל הַלֵּבֶה כְּחַכְמֵי מִשּׁוּם דְּרִבָּה שְׁמוּאֵל לְכַלּוֹל יֵהֵד רְרֵי דְמַתְנִיתִין וְדְבְרֵימָא וְאֵעִי"פ דְּהַשְׁמִיעַט כְּדֵי שְׁמוּאֵל דְּהַלֵּבֶה כְּרִ"שׁ דְּנִרֵי שְׁאִין מִתְכוּיִן מִ"מ מִן שְׁלָא הַוִּירְךְ לְהַאֲרִיךְ זְכָאן כְּלָס יֵהֵד וְכַן מִתְבַּרַר דְּאִף עַל גַּב דְּלִמַּרְתָּ דָם הֵיכָא דְּאִין יוּכַל לְהִתְרַפְּאוֹת חָשִׂיד מוֹס כְּדְפְרִישָׁה מִ"מ אִין נִשְׁחָט עֲלָיו מִשּׁוּם דְּהוּא מוֹס עוֹבֵר וְשׁ לֹא רְפוּאָה

שחכמים אסרוהו: ו ובהמה שאחזה דם ואין לה רפואה אלא על ידי הקזה שאם לא יקיזוה במקום שעושין בה מום קבוע תמות (י) חשיבא כבעלת מום (יג) ומכל מקום אינה נשחטת עליו דחשוב כמום עובר כיון שיש לה רפואה ופליגי בהא (יד) רבנן סברי מותר להקיזה להטיל בה מום קבוע אף על גב דבעלמא אסור להטיל מום קבוע כבהמה שיש בה מום עובר הכא שרי כיון שתמות אם לא יטילו בה המום הקבוע ומכל מקום סברי שאינה נשחטת על ידי מום של הקזה (טו) ורבי שמעון מתיר לשוחטו עליו והרמב"ם (טז) פסק כרבי שמעון ואדוני אבי הרא"ש ז"ל פסק כרבנן ואם היא בענין שלא תמות אם לא יקיזוה או שיש לה רפואה על ידי הקזה במקום שאין עושין בו מום רבנן סברי לא יקיזוה אפילו סמוך למקום שיוכל כן לבוא לידי מום כגון סמוך לאזנים או סמוך לניב שפתים והחוטם חיישינן שמא יעשה בה מום בלא מתכוין ורבי שמעון שרי והלכתא כוותיה: ז (טז) מותר להטיל מום בבכור (יז) [ב] בזמן הזה קודם שיצא לאויר העולם:

בַּהֲקוּהוּ זֶה הַרִי זֶה נִשְׁחָט עֲלָיו וְכַן פִּסְק הַרְמַז"ס זַכָּ"ז מִהַלְכוֹת זְכוּרוֹת (ה"ג) [ז]: וְהַתּוֹסְפוֹת (ד"ה אִלִּימָא) וְהַרְא"שׁ (ס"ט) כְּתוּב בְּתַרְתֵּי פְלִיגֵי בְּמַתְנִיתִין וְזַבְרֵימָא פְלִיגֵי בְּמַטְיִיל מוֹס בְּעַל מוֹס כְּגוֹן שֶׁאֲחֻזָּה דָם עוֹבֵר וְאִסּוּר לֹא יִקְיֹז לוֹ וְדִלִּי יָמוּת הַיִּלְכָךְ חֲשׂוֹב עַל מוֹס וְאֲפִילוּ לֹא מִיִּת כִּיּוֹן דְּלֹא יִחִיָּה לְעוֹלָם מִאֲחִיזָת הַדָּס אִם לֹא שִׁקְיֹז אֲזִינוּ בְּמִקּוֹס שְׁעוֹשֵׂים עַל מוֹס חָשִׂיד כְּעַל מוֹס רַבִּי מַלְיָר אֲסִר לְהַטִּיל מוֹס בְּעַל מוֹס וְרַבָּנָן שְׁרִי אֲלָא דְאֲסִרוּ לְשַׁחֲטוֹ עַל אֲזִינוּ מוֹס גְּזִירָה אֲטוֹ הֵיכָא דְלֹא מִיִּת עַל מוֹס דְּחָשִׂיד כְּחַס אִי נִמִּי אֲטוֹ הֵיכָא שִׁיכּוּל לְהִתְרַפְּאוֹת זְהַקוּהוּ בְּמִקּוֹס שְׁאִין עוֹשֵׂין עַל מוֹס לֹא חָשִׂיד עַל מוֹס וְרִ"שׁ שְׁרִי דְלֹא גִזַּר וְבְמַתְנִיתִין פְּלִיגֵי הֵיכָא דְלֹא מִיִּת אִם לֹא יִקְיֹז לוֹ דָם אוֹ כְּשִׁיכּוּל לְהִתְרַפְּאוֹת זְהַקוּהוּ בְּמִקּוֹס שְׁאִין

וְאֵעִי"ג דְּהוּא מוֹס עוֹבֵר מוֹתֵר לְהַטִּיל עַל מוֹס דְּקִרָא קְאָמֵר תַּמִּים יִהִיָּה לְרַזוֹן כְּשֶׁהוּא תַּמִּים לְהַקְרִיב לְמוֹזֵב לְרַזוֹן כֹּל מוֹס לֹא יִהִיָּה עַל וְאֵעִי"ג דְּמַדְלֹאֲרֵימָא שְׁרִי לְהַטִּיל מוֹס בְּעַל מוֹס עוֹבֵר מִדְּרַבָּנָן מִיְהֵא אֲסוּר וְכַלְמִית דָּם דּוֹקָא הוּא דְשִׁרֵי רַבָּנָן מִשּׁוּם פְּסִידָא עִכָּ"ל (הַרְא"שׁ): ז מוֹתֵר דְּהַטִּיב מוֹם בְּבִכּוּר בּוֹמֵן הוּא קוֹדֵם שִׁיִּצָא דְאֲוִיר הַעוֹשִׂים. מִימַרְא דְרַב יְהוּדָה שֶׁס (לג). וְגַרְסִין טו הַפֶּסֶק אֲמַר רַבָּא גִדִּיא בְּאֲדוּנֵיהּ אִימַרְא בְּסִיפּוֹתֵיהּ [א] אִיכָא דְאֲמַרִּי אִימַרְא נִמִּי בְּאֲדוּנֵיהּ אִימֹר דְּרַךְ לְדַעֲוֵי נִפְק וּפִירֵשׁ רְשִׁי"ג גִּדִּי אֲזִינוּ אֲרוּכּוֹת וְקוֹדֵם שִׁיִּצָא כֹל רֵאשׁוֹ נִרְאִים אֲזִינוּ וְיִכּוּל לְהַטִּיל מוֹס דְּכָל זְמַן שְׁלָא יֵאֵל כֹּל רֵאשׁוֹ אִינוּ כִּילּוּד: אִימַרְא בְּסִיפּוֹתֵיהּ. שְׁפַמְיוֹ נִרְאִים פְּסִלָה וְאֲזִינוּ קִשּׁוּרוֹת כַּן וְאִינֵם נִרְאִים עַד שִׁיִּצָא כֹל רֵאשׁוֹ:

פרישה

כָּאן הִמְנִיָּה: (יז) חשיבא כבעלת מום. דאין לך מום גדול מה שאינו יכול למות וגם חכמים לא גזרו כאן והמירו משום פסידא: (יג) ופ"ם אינה נשחטת עליו דחשוב כמום עובר וכו'. פירוש אינה נשחטת קודם שמטילין ע"ה מום דהיינו קודם הקזה ולא תימא כיון שהמיתה נחשב כמום נשחט עליו ואפילו לר"ש דבסמוך דר"ש לא ממיר לשחטו אלא אם הקיז לה שאז היא מום קבוע אבל מום זה דהיינו אם לא יקיז לה תמות נחשב למום עובר שהרי ע"ה הקזה לא תמות ומעט המום: (יד) רבנן סברי וכו'. ר"ל אע"ג שרבנן סברי שמוותר להקיזה מ"מ אינה נשחטת ע"ה מום של הקזה (כיון דדידין עשו המום. עד כאן המניה) דגורי אטו היכא דלא מיית נלא עשית מום דחשיב כח"ג אטו היכא שיוכל

דרישה

[ב] בזמן הזה קודם שיש פרק כיצד מערימין (כד) ופריך שם ע"ז אי בזמן הזה מאי למימרא מהו

הגהות והערות

יון ובביאור שיטת הרמב"ם כתב הלח"מ בהל' בכורות פ"ה הי"ג (וכ"ה) בביאור הגר"א ס"ק י' שהוא חולק על הרא"ש והתוספות שיובאו לקמן דפליגי בתרתו, ועיין בזה באריכות ברי"ט אלגוי (דף מג ע"ב ד"ה והנה כתב הרמב"ם) ובחור"א ה' בכורות סימן כד: [ח] דברי הפרישה צ"ע דהתוספות (לד. ד"ה אילימא) הרא"ש (סי' ד) כתבו דבתרתי פליגי מתניתין וברייתא ובברייתא עסקין אך בפסיק רישה שיעשה מום כמבואר בתוספות שם ובכ"ז מותר להקיז דם ובה"ג פסק הטור ורק הרמב"ם כתב להא ובלבד שלא יתכוין אבל הטור

זה והלא חשוד להטיל מום בעלמו ק"ו שאמר לעובד כוכבים להטיל בו מום ושם בפסקי מהרא"י כתוב דין זה בישראל שיש לו ספק בכור ע"כ י"ע גבי כהן כזה : ד (ו) ואפי' בעט בו לאחר שניצל ממנו. ולעריה הוא דקא מוכר וכוונתו להקטיל לומר דהוה דעת הרמב"ם ובהרא"ש כ"כ

ד י היה בכבוד רודמו ובעט בו ועל ידי כן עשה בו מום מותר לשחטו עליו. (ו) ואפי' בעט בו לאחר (ו) שניצל ממנו :

ה וזו ה דבר תורה בכור שנפל בו מום עובר (ו) מותר להטיל בו מום קבוע וזו (ו) אבל חכמים אסרוהו :

ו ז וזו בכור שאחיו רם יקוי ובלבד שלא יתבוי לעשות מום י ואם נעשה בו (ח) מום בהקוה זו הרי זה נשחט עליו :

ז ח י מותר להטיל מום בכבוד ויא בזמן הזה (ט) קודם (ו) שיצא לאויר העולם :

שיר מי נאמן על הגטלת מום בכבוד. ובי א פיע"ס :

א א (א) א הכהנים (ב) חשודים להטיל מום בכבוד (א) אפי' אם הוא חכם ויושב בישיבה וזו אם עשה דבר שנראה כמערים כגון שנתן לבכור שעורים בסל בענין שכשיבא אלכאלם יפנם שפחו או כיוצא בזה אין לשחטו על אותו המום. (ג) ולפיכך כל מום שארף לנכ בני אדם אין שומטין אותו עליו עד שיעדו שמעלמו נפל בו (טור) :

ב י כל המומין הראוים לכא כירי אדם נאמן הרועה עליהם לומר מאליהם נפלו ולא נעשו בכונה וישחט עליהם (ו) כ במה דברים אמורים כשהיה הרועה (ז) ישראל והבכור ביד הכהן אבל אם היה הרועה כהן והבכור עדיין הוא ביד בעליו הישראל הרי זה אינו נאמן וחושדן אותו שפחו הטיל בו כרי שרתגו לו (ח) ויא רועה סתן נאמן על בכור של ישראל ושל הקהל (טור בשם הרא"ש והרמב"ן) :

ג וזו כהן שהעיד לכהן אחר שמום זה מאליו נפל נאמן (ו) ואין חוששין להם ד שפחו הם גומלים זה את זה :

ד (ב) ה אפי' (ג) (ד) בניו ובני ביתו של כהן מעידין לו על הבכור אבל י לא אשתו מפני שהיא כגופו : ה י עד שהעיד מפי עד אחר שמום זה נפל שלא לדעת נאמן ה אפילו אשה נאמנת לומר בפני נפל מום זה מאליו וישחט עליו :

כוכבים חוקרים הענין ומודיעין כי נמומו כשר וקופו מוכיח כי נא העובד כוכבים נמרמה לנעול הככור ואמר ליה דע כי קרסמי העגל ושחק היהודי והכין העובד כוכבים כי נאמת הדבר ולא שאינו מקורס ושחק וכלאית העובד כוכבים הלך וסרסו אח"כ מיד אותו בכור מותר גמור הוא וכן משמע במתני' דכוכרות עד כאן ומנאיה המעדי מלך : ד ז ואפי' בר לא אמרינן כדי להמירו נמכוין להטיל בו מום אלא אמרינן זעריה הוא דקא מדכר. ש"ס : ז ח. מותר להטיל בר. ומבואר בש"ס דלע"פ שי"א מקלם אכריו כל זמן שלא יא רובו או ראשו בענין דהוי כילוד וכלאית שנתכנס לעיל סימן י"ד ולקמן סימן שי"ט ומותר לעשות בו מום כגון גדי שאינו ארוכס וגלחסי כחון קודם שיא כל ראשו שעדין אינו כילוד יכול לגרוס אותו קודם שיא רוב

ולאש וכן כל כיוצא בזה והכ"ח לקמן סוף סימן שי"ט כמד לנהגנטי' ולמפרע הוא קדוש אסור להטיל בו מום בכבור אלא בפניס כלא יא לאויר העולם כלל ולא משמע הכא מהרמב"ם והמחבר לקמן סימן שי"ט וכ"י מדברי רש"י פרק המקשה (ד) ע"י (ע"ל) דלפילו למ"ד למפרע הוא קדוש מותר להטיל בו מום קודם שיא רובו לאויר העולם וכן כמד לרשב"א נחודסיו שם דף ע"ג להדיא דע"י שיא רובו אינו קדוש והלכך אינו כמטיל מום נקדשים ע"כ :

שיר א א. הבהנים חשודים בר. מפני שיש לו טורח גדול לעטלומו עד שישם : ב ב ב"דא כשהיה הרועה בר. ולא מיישין שאומר כן כדי שישלכו ממנו : ג ויא בר. דלא מיישין שהטיל בו כדי שימנו לו דקסם רועים עם הארץ הן ומימר אמר לא שיקל לורעא מנתקן והייב לדדי אלא ימנו לכהן אמר ב"ח (*) : ג ד. שפחו הם גומלים בר. שיעדו עכשו והוא יגמול לו כשיטן לו ישראל בכור עם ויעליו מום ויבא כהן זה ויעדו שמעליו

(*) ז"ל מ"ח. ובה פרה פמ"ח ספ"ל :

כיון שיש לו טורח גדול לעטלומו עד שישם : ב ב ב"דא כשהיה הרועה בר. ולא מיישין שאומר כן כדי שישלכו ממנו : ג ויא בר. דלא מיישין שהטיל בו כדי שימנו לו דקסם רועים עם הארץ הן ומימר אמר לא שיקל לורעא מנתקן והייב לדדי אלא ימנו לכהן אמר ב"ח (*) : ג ד. שפחו הם גומלים בר. שיעדו עכשו והוא יגמול לו כשיטן לו ישראל בכור עם ויעליו מום ויבא כהן זה ויעדו שמעליו

ב"ח (*) : ג ד. שפחו הם גומלים בר. שיעדו עכשו והוא יגמול לו כשיטן לו ישראל בכור עם ויעליו מום ויבא כהן זה ויעדו שמעליו

כיון שיש לו טורח גדול לעטלומו עד שישם : ב ב ב"דא כשהיה הרועה בר. ולא מיישין שאומר כן כדי שישלכו ממנו : ג ויא בר. דלא מיישין שהטיל בו כדי שימנו לו דקסם רועים עם הארץ הן ומימר אמר לא שיקל לורעא מנתקן והייב לדדי אלא ימנו לכהן אמר ב"ח (*) : ג ד. שפחו הם גומלים בר. שיעדו עכשו והוא יגמול לו כשיטן לו ישראל בכור עם ויעליו מום ויבא כהן זה ויעדו שמעליו

ב"ח (*) : ג ד. שפחו הם גומלים בר. שיעדו עכשו והוא יגמול לו כשיטן לו ישראל בכור עם ויעליו מום ויבא כהן זה ויעדו שמעליו

כיון שיש לו טורח גדול לעטלומו עד שישם : ב ב ב"דא כשהיה הרועה בר. ולא מיישין שאומר כן כדי שישלכו ממנו : ג ויא בר. דלא מיישין שהטיל בו כדי שימנו לו דקסם רועים עם הארץ הן ומימר אמר לא שיקל לורעא מנתקן והייב לדדי אלא ימנו לכהן אמר ב"ח (*) : ג ד. שפחו הם גומלים בר. שיעדו עכשו והוא יגמול לו כשיטן לו ישראל בכור עם ויעליו מום ויבא כהן זה ויעדו שמעליו

או אפשר כיון דעובר אפילו על ידי רפואה מ"מ הוא מום עובר, ולא נקרא מום קבוע רק אם אינו עובר כלל אפילו על ידי רפואה. ועיין במהרי"ט אלנאזי [הלכות בכורות פ"ו אות נ"ג].

[ז] ונסתפקתי אם לאו זה דלא יטיל מום נקדשים אם עובר אם מטיל מום נקדשי גוים, דג"כ נודרים נדרים ונדבות ישראל ואסור להקריב בעל מום שלהם בבית המקדש כמבואר לקמן [מנחה רנ"ב], מ"מ אפשר דאין ישראל עובר בלאו אם מטיל מום נקדשים שלהם. ועיין זבחים מ"ה ע"א שיש כמה נדרים דשוי קדשי גוים לקדשי ישראל ויש כמה נדרים שאינם שוים, עיין ר"מ במקומות הנרשמים שם בעין משפט. ושני טעמים נדבר שלא יהא חייב ישראל בשביל מום נקדשים שלהם, חדא לפי התורה כהנים שהנאחזי [בנאות ה'] דהמטיל מום עובר על עשה דחמים יהיה לרצון דכתיב נהאי קרא כל מום לא יהיה בו, ועיין בכורות ל"ט ע"א לענין אחר כיון דכתיב חמים יהיה לרצון ונאמר כל מום לא יהיה, היינו דדרשנין מזה דלא יטיל מום, אבל בגוים דלא שייך חמים יהיה לרצון כמבואר בזבחים שם ע"ב דבגוים לא שייך לרצון להם ע"ש בפירוש רש"י ד"ה לאו, ואם כי הוא לענין אחר, א"כ אף מום לא יהיה בו לא שייך. ועוד דבשלמא נקדשי ישראל בעושה מום פוסל אותו מהקריבה בכל ענין, אבל נקדשי גוים נהי דהתנדב אותו למוצה מכל מקום אינם בכל יחל, עיין באורח משנה למלך פ"י ממלכים ה"ו [ד"ה ודע שמה שמירצון ובזבחים בפרק בתרא']. ונראה דאף שגדר למוצה מכל מקום מותר להקריב בזמנה, וכמבואר בר"מ פ"ט ממעשה הקרבנות ה"ט דגוים מותרים להקריב בכל מקום בזמנה לשמים, אם כן לא נפסל קרבן זה מהקריב לשמים כי להקריב בזמנה לשמים מותרים בני נח להקריב אפילו בעלי מומים כמבואר בזבחים קט"ו ע"ב, ואם כן לא נפסל הקרבן הזה רק ממוצה אבל לא מהקריבה לשם שמים א"כ אפשר דאין לוקין. אך לפי זה [נמלא] דאם קטע ידו דעשה להקרבן פסול אף לכן נח, יהיה חייב, אבל מסתברא דמחמת טעם הראשון שכתבנו יהיה פטור בכל ענין. ואם נאמר דאף לגבי בן נח חייב אם עושה מחוסר אבר, א"כ בן נח דמותר להקריב לשמים בזמנה אפילו היה וכל מיני עופות לאו דוקא מורים ובני יונה עיין בזבחים שם, א"כ באיזה קרבן שהקדיש הבן נח יהיה חייב הישראל אם עושה מום נקדש שלהם כי פסלו, ויהיה הישראל חייב אף בזמן הזה מלקות. ובאמת מבואר בהרב המחבר כאן דמלקות אינו חייב בזמן הזה, נראה דלא משכחת לה מלקות, ולומר דדוקא בזמן המקדש ונקרבות הראויה לישראל [חייב] כיון דפסלו מעל בני המוצה, מ"מ זה אין נראה לי כיון דכ"פ ראי להקריבה, ואם פסלו לגמרי מ"מ אפשר מטעם הראשון אינו חייב מלקות. וכן נראה דאין חייבין על קדשי גוים מלקות מזה הסברא כמו שכתבתי, ומ"מ ל"ע. וכן מבואר דחמים יהיה לרצון כל מום וכו' ואסור להטיל בו מום, אבל בבעל מום דלא שייך חמים לרצון מותר, הכי נמי בגוים דלא שייך חמים מותרים.

[ח] ונראה לי לפי מה דקיימא לן בזבחים כ"ה ע"ב ובכורות ל"ט ע"ב, דהאזרס אחין בקרבן אף לאחר שחיטה רק קודם קבלה דנפסל משום בעל מום, וכן פסק הר"מ פ"א מפסולי המוקדשין הכ"ט ויבואר לקמן [מנחה רפ"ח אות ב' - ג'] בעוה"י, דהוא הדיון נמי דחייב משום מטיל מום אם הטיל מום לאחר שחיטה קודם קבלה, כיון דלפינן דקודם קבלה הוא ליה לענין מום כמו קודם שחיטה, א"כ לכל הדינים שוים וחייב משום הקריבה אחר כך, וכן חייב משום מטיל מום נקדשים, כן נראה לענ"ד פשוט.

[ט] וגם נראה לענ"ד בעוה"י ברור דאם שחט קדשים בחוץ, חוץ מה שחייב משום שחוט חוץ כמבואר בזבחים [פרק י"ג וי"ד] ובר"מ פ"ח ממעשה הקרבנות, חייב ג"כ משום מטיל מום נקדשים, דאין לך מום גדול מזה מה שחמך רוב הסימנים דהוא מום גלוי ואינו חוזר, אף בפנים הכשירו בכך כמו כל השחיטות של חולין, אף דבתחלת חמיכת הוושט נעשה נכילה אף הכשירו ומותו בכך עיין בחולין כ' ע"ב, אבל אם שחט בחוץ דפקולה וחייב משום שחוט חוץ אין לך מום גדול מזה ואין לך חולי גדול מזה, וחולי הוא ג"כ מהמומין המנויין, א"כ מחייב משום מטיל מום ג"כ. ולפי זה נראה לי דאף באותן שאינו חייב משום שחוט חוץ כגון שעיר המשלח לאחר ידיו או לאחר הגרלה עיין ר"מ פ"ח ממעשה הקרבנות

- ג) הביא ראיה מספרי פרשת ראה דמום שעובר ע"י רפואה הוא כמום העובר מאליו והאריך בזה עוד, ע"ש.
ד) דין זה מפורש בספרי וטא ריש פרשת מטות וז"ל, לבני ישראל, בני ישראל עוברים בלא יחל ואין הגוים עוברים בלא יחל. וכו' בתוס' נזיר ס"א ע"ב ד"ה הניחא.
ה) ברש"י גיטין נ"ו ע"א ד"ה יאמרו, מבואר דגם בקדשי גוים איכא איסור מטיל מום, ועיין בבכנסת ראשונים זבחים מ"ה ע"א אות ס"ו שדן בזה.
ו) בבני ציון ס"י ע"ה ד"ה ולכן, העיר מדברי רבינו להלן מצוה רפ"ח אות ב' שמום

הי"א וראב"ד שם, מ"מ חייב משום מטיל מום נקדשים לפי מה שכתבתי לעיל [אות ב' דלפאר] דמטיל מום נשעיר המשלח חייב דמרבין מלה'. נראה לי דאם שחט בפנים בלילה, כיון דהקרבן פסול ואין לך מום גדול משחיטה חייב משום מטיל מום אם אחרו בו משום כך, וכן פסולים העושה בשחיטה נמוך חייב משום מטיל מום נקדשים, וכן שנים ששחטו בחוץ אע"פ שאינם חייבים משום שחוט חוץ. דוק ומשנה כל עניינים אשר אי אפשר לפורטן, הן בחוץ הן בפנים אם פוסל אותם בשחיטה חייב משום זה דהיינו מטיל מום נקדשים.

ועיין בר"מ פ"ח מפסולי המוקדשין ה"א שכתב, דאם מחשב מחשבה שאינה נכונה נקדשים עובר בלאו דלא יחשב, מפי השמועה למדו וכו' שהרי זה דומה למטיל מום נקדשים ואף על פי כן אינו לוקה שאין המחשבה מעשה, ע"ש. וכבר הארכתי קצת בחיבורי מזה [מנחה קמ"ד אות י"ט], אך נראה דהיינו דוקא בשאר עבודות לאחר השחיטה, אבל אם חשב בשחיטה נהי דמשום לאו זה נפסל ואין לוקין, אבל מ"מ כיון שהקרבן פסול חייב משום מטיל מום על השחיטה עצמה אם היא כפסול לא כדרך הכשרה, דאין לך מום גדול מזה.

אבל אם שחט עוף קדשים בחוץ, דמבואר בזבחים קי"א ע"ב דחייב משום שחוט חוץ, אינו חייב משום מטיל מום דבעוף אינו נוהג לאו זה. וכן אם מלך בפנים באיזה פסול, אינו חייב משום מטיל מום דבעוף אינו נהג דין זה. וכן נקדשי גוים לפי מה שכתבתי לעיל [אות ז'], כן נראה לענ"ד בעוה"י והיא הערה חדשה. ובעבודה זרה י"ג ע"ב דפרין ושחיטה מישחט, לדעת החוס' שם דמייירי נקדשי מוצה ליכא סתייה לדברינו, דשם מותר לעשות בעל מום להנהו אמוראי אי לאו משום ציון קדשים, וכן לרצא בזמן הזה ליכא איסורא כלל, ולאכ"י אי לאו משום ציון קדשים היו עקרין הפרסות ע"ש, ובעוה"י בסוגיא זו נדבר במנחות הנאות ואין כאן מקומו.

ועיין חולין ל' ע"א רש"י ד"ה מדמי פסח, שכתב בהדיא דתיכף בתחלת השחיטה אין לך מום גדול מזה, ע"ש והוא דברינו, ועיין תוס' בנא קמא ע"ו ע"א ד"ה שחיטה. וכן בזמן הזה דחייב משום שחוט חוץ ומשום בעל מום אינו חייב כאשר יבואר אי"ה בסמך [אות י"ז], ולא שייך לומר דאם בסוף השחיטה פסלה, דסוף השחיטה הוא כמו מטיל מום בבעל מום, כיון דבתחלת השחיטה הוא בעל מום נמיעוט הוושט כיון דבתחלתו הכשרו בכך, ואי לאו משום הסוף תחלת השחיטה הכשרו בכך ולא בעל מום הוא ונדאי חייב אם פסלה בסוף, וזה פשוט. ועיין בכורות ל"ג ע"ב ול"ד ע"א מבואר דאפילו באחוז דם הוא מומא כיון דמיימ בלא רפואה, וכל שכן שחט אפילו מיעוט וושט דהוי בעל מום, וזה פשוט אללי. ועיין ג"כ בתוס' מנחות נ"ו ע"א ד"ה רבי שמעון ובתוס' בכורות שם ד"ה אילימא וברא"ש [שם].

[י] ודגה מבואר בכורות ל"ד ע"א ובכמה מקומות במנחות נ"ו ע"ב ובבב"א כ"ו ע"ב דרבנן סברי דאסור אפילו לגרום מום נקדשים דכתיב כל מום, דאפילו גרמא אסור. ועי"ש בכורות בתוס' ד"ה אחד מום, דאפילו מאן דלא דריש כל מ"מ כאן דריש, הנה מבואר דהוא איסור דאורייתא. והנה כאן בהל' איסורי מוצה לא הביא הר"מ דין זה דגרמא אסור מן התורה שלא יניח לו דבילה וכדומה, וצ"ב מבכורות ה"ח כתב הרגיל לנכור שיפול בו מום כגון שנתן דבילה על אוזו וכו' הרי זה לא ישחוט עליו וכו'. אבל אינו מבואר אם הוא איסור תורה דלפטר דאף באיסור דרבנן קנסוהו, ואף בזמן הזה הדין כן כמבואר בגמרא ובטור וי"ד ס"י ש"ג ס"א אף להרבה שיטות דבזמן הזה אינו אלא מדרבנן, ויבואר לקמן [אות י"ב], כמו מעשר פירות בשבת, ויש הרבה דברים שאסור מדרבנן וחז"ל קנסוהו. ולא מלאתי דין זה בר"מ, והרב המחבר ג"כ לא הביאו, ולכאורה ל"ע גדול על הר"מ שאינו מביא בפירושו דכרכו חמדי לפרש איסור דאורייתא או דרבנן, וגם על הרב המחבר שהשמיטו ל"ע. ועיין מה שכתבתי לקמן [אות י"א] דפיסקא המתחלת וכי תשאל וכו' דהר"מ סובר דגרמא אינו אלא דרבנן ומכללא שמיע לי מדאסור אפילו באכילה. ונראה לי דאף דאסור גרמא מן התורה מ"מ אינו חייב מלקות אם הוטל מום בגרמא, דלא מצינו שיהיה חייב על גרמא בשום מקום, ועיין בשו"ע חו"מ [ס' שפ"ו ש"ד] ורמ"ם ועוד [עניינים הרבה בזה].

- שלאחר שחיטה נחרכה רק לענין פסול הקרבן, אבל אינו מום גמור שיהיה חייב עליו משום מטיל מום בקדשים.
ז) ביראים השלם מצוה רפ"א כתב, דשחיטה דהוי דרך הכשרו לא הוי מום.
ח) בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סי' י' (בסופו) הוכיח שלא כדברי רבינו מהמשנה בחולין ע"ח ע"א דלוקי רק אשחיטת חוץ ואותו ואת בנו, ובגמ' לא הקשו שילקה מטעם מטיל מום, והביא בתוס' ב"ק ע"ו ע"א דשחיטה לא הוי מום לפדות עליה. ועיין בני ציון שם, מנחת יצחק אות ג', בית האוצר ח"א ערך אין איסור כלל ע"א.

שאר הפסוק בשחיטה

מחשבת

בש"פ

ברמ"א

י"ג גוים

שחיטה

חם בחוץ

דבכל ענין חייב א"כ הכא נמי, ומ"מ יש לחלק, וז"ע. וגם אם אחד נתן מום עובר כהאי גוונא ואחר זה נתן אחר מום קטע, לשיטת הרא"ש דאף נמטיל מום נבעל מום עובר אין לוקין, מ"מ מום עובר כהאי גוונא אפשר להשייב חייב כיון דהשייב פסלו והראשון היה צדו להסיר, וז"ע"י.

להקדשה, אבל אם נולד בחוץ לארץ לא היה חייב להקדשה דאין מביאין בכורות מחוץ לארץ עיין ר"מ פ"א מצבורות הל' ה', א"כ אותן המעשים נמומין שהביא בש"ס בכורות ג' ע"ב וצ"ב כ"ו ע"ב דהיה נבעל בחוץ לארץ, לרין לומר דאף שעבר אדרבנן וגם גרמא אפילו דגוף האיסור אינו אלא מדרבנן מ"מ אסרו גרמא ולאכול הבכור אף שלא היה אלא דרבנן, ואפילו בידים אין כאן אלא איסור דרבנן דלא חייב להקדשה בכור שנוול בחוץ לארץ, וכבר כתבתי לעיל [מנחה קפ"ו אות י"ז] לענין שחטוי חוץ וכמדומה לי שיש קושיא על זה מהש"ס אך אני כותב בלא עיון.

[יד] וְלַעֲבֹדֵי גֵרְמָא שְׁכַחְתִּי לְעִיל [אות י"] דעל ידי בר דעת לא שייך גרמא, עיין ברא"ש צבצא מ"יעא [פ"ז סי' ו'] ג"כ לאו דחסימה לענין אמירה לגוי. וגם מה שכתבתי [שם] לענין חרש שטעה וקטן דלאו בני דעת יניהו היה גרמא, עיין [מנחה ג"ו]

גרמא ע"י גוי חסיד

דין שילה את הבערה על ידי חרש שטעה וקטן, ויש לפלפל ואין כאן מקומו. [טו] ועיין במהרי"ט אלגאזי [פ"ו אות נ"ב ד"ה והנה צמרא] שכתב דהתום בכבורות ל"ח ע"ב ד"ה וסימנך, שהבאנו לעיל [אות ו'] מסופקים אם מום העובר על ידי רפואה היה מום עובר או מום קטע, אך בתום"ש שם ל"ד ע"א ד"ה אילמא הקשו למה אין שוחטין על אחיזת הדם דהו מום, וכתבו בתירוק השני דכיון דעובר על ידי רפואה היה מום עובר, מנואר דקבירא להו דככהאי גוונא היה מום עובר, ואף להחירוק שכתב דמדרבנן אין שוחטין, מ"מ דוקא ככהאי גוונא דהרפואה יהיה שיעשה ב מום הוה ליה מום קטע, אבל אם על ידי רפואה יסור המום לגמרי אף דהו על ידי רפואה היה מום עובר, עי"ש באריכות.

ואני מסופק לפי מה שכתבתי לעיל [אות י"א] דאפילו אם מטיל מום עובר בקדשים מ"מ לוקה להרבה שיטות עי"ש, מ"מ אם עשה מום עובר דמביא בידן בכל רגע להסיר ולרפאות המום ההוא, אם לוקה כיון דאם רוצה מסיר המום ההוא. וגם אם קודם שלקה הסיר המום אם מ"מ לוקה על המעשה שעשה, או דילמא כיון דמביא בידן לא איקרי מום כלל, אע"ג דמום עובר אפילו ממילא מ"מ לקי, אפשר דוקא היכא דעכ"פ חלו בזמן אם כן פוסלו על עשה או שאין סמיא בידן דאפשר לא יתרפא, אבל בקמיא בידן דיוכל להתרפאות בכל עשה א"כ אינו פוסלו כלל אי מסופק.

והנה גלאוין אחרים כגון בגזל או בשאר לאוין הניחק לעשה, בודאי אע"פ שיכול לתקן הלאו בכל עשה מ"מ בודאי איסורא איכא, עיין באחרונים לענין לאו דכל יראה לשיטת התום"ש פסחים כ"ט ע"ב ד"ה רב אשי, דמשהה על מנת לבערו אפילו איסורא ליכא עיין באחרונים, מ"מ שם אין לוקין מממת דהתורה ניתקו לעשה, אבל אם התורה לא נתקו אע"פ שיכול לתקן מ"מ נראה דעבר על הלאו. וגם אין דומה אם לא אהני מעשיו דיש שיטות והרב המחבר מכללם דאין לוקין, דשם כיון דלא אהני מעשיו לא עבר כלל כגון שמכר יפס חומר כיון דלא אהני לא נקרא מכירה כלל, אבל כאן מ"מ לפי מה שכתבתי נקרא מום א"כ בודאי מזד הסביר חייב מלקות. אך בהספק שלי כאן כיון דחוינן דהתורה הקפידה שלא להטיל מום רק מממת שפסל הקרבן, ועל כן מטיל מום נבעל מום אינו עובר לשיטות אלו וכן בזמן הזה להרבה שיטות, ולכולם אין לוקין כיון דעיקר הקפידה שלא לפסול הקרבן, וכאן לא פסל דכל עשה סמיא בידן. ולשון הר"מ בפ"א מאיסורי המזבח ה"ו, ואינו לוקה אלא בזמן שצית המקדש קיים שהרי היה ראוי לקרבן ופסלו וכו', נראה דוקא אם פסלו מקרבן אבל היכי דמביא בידן אפשר דלא עבר כלל.

ולכאוריה יש להביא קלמ ראייה, עיין במנחות נ"ט ע"ב שנשנה וחייב על השמן וחייב על הלבונה, נתן עליה שמן פסלה לבונה ילקטנה וכו', ומשמע דעל הלבונה חייב מלקות אף דלא פסלה ויכול ללקט, ולשיטת ר"מ שם ס' ע"א בתום"ש ד"ה יכול בשני כהנים וכו', דאם נתן שמן ולבונה בזה אחר זה אינו חייב על האחרון כיון דנפסלה, א"כ חוינן ג"כ דעל הפסולה אינו חייב רק עיקר החיוב על הכשרה כיון דפסלה, ומ"מ אינו מחלק במשנה לענין מלקות דאינו חייב מלקות אם יכול ללקט לבונה, אלא על כרחי

מום שבירד להסיר

מדיני המצוה, מה שאמרו שאחד המטיל מום בקדשים עצמן (ב) או בתמורתן עובר בלאו ולוקה, חוץ מן הבכורה ומן המעשרי שהמטיל מום בתמורתן אינו לוקה, לפי שאין ראויין לקרבנות, כמו שמתבאר בתמורה [כ"א ע"א]. ויתר פרטיה, מבווארים במקומות מפורזים מזבחים ותמורה.

(ג) ונוהג איסור זה בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות, אבל אין חיוב המלקיות כי אם

ה. מצוה י"ח. ו. מצוה ש"ס.

(ב) וטו) או בתמורתן וכו' חוץ מן הבכור וכו' לפי שאין

ראויין וכו'. כן הוא בגמרא דתמורה כ"א ע"א וכן הוא בר"מ פ"א מאיסורי המזבח ה"ט. ומתאר דהוא הדין המטיל מום בתשיעי טעות עשירי ג"כ אינו לוקה, ונראה דאיסור תורה יש, דאפילו בזמן הזה שיטת הר"מ כאן ה"ו דאף דאין ראוי לא לגופן ולא לדמי עובר בלא חפשה, א"כ כאן נמי אף דאין ראוי לגופן ולא לדמי עובר בלא חפשה. ועיין במהרי"ט אלגאזי [פ"ה אות מ"ב ד"ה וראיתי להרמב"ן] דדעתו דאיבעיא לא נפסטה ועל

כן אין לוקין ולא דמיא לזמן הזה, עי"ש וצוח"ס ד"ה המטיל, באיבעיות הג"ל.

(ג) וי"ו ונוהג וכו' אבל אין חיוב וכו'. ונראה דעת הרב המחבר דדוקא מלקות אינו חייב אבל עובר בלא חפשה אף שזמן הזה, כדעת הר"מ הלכות הג"ל פ"א ה"ו שכתב אע"פ שעובר בלא חפשה וכו'. ועיין נכסף משנה ולתם משנה תמהו מה דעבדנה זרה י"ג ע"ב אמר רבא דנראה כמטיל מום בקדשים, ומקשה הא מום מעליא הוא, ומתקן דוקא בזמן שצית המקדש קיים דחיי להקדשה וכו' לא חייב לגופיה ולא לדמי עי"ש, א"כ מתאר נהדיא דאינו אלא דרבנן דנראה כמטיל מום בקדשים.

והנה יש ליישב נפשיטות, דבאמת כיון דקדושה ראשונה קדשה לשעמה וקדושה גם לעמיד לטא, כפסק הר"מ פ"ו מבית הבחירה ה"טו שהבאנו לעיל [מנחה רפ"ד אות כ"ב] ומקריבין אע"פ שאין ביה, ועיין ר"מ פ"ט ממעשה הקרבנות ה"טו דפוסק כר' יוחנן [וצח"ס ק"ז פ"ב] דהשוטח קדשים בחוץ בזמן הזה חייב כי ראוי להקריבו היום ג"כ אף שאין מזבח, ועיין תום' יומא ס"ג ע"א ד"ה שלמים וצח"ס נ"ט ע"א ד"ה עד, שהאריכו ביה, אם כן בודאי אסור להטיל מום כי ראוי להקדשה היום ג"כ שיצנה מזבח כמו שחטוי חוץ"י. אבל בסוגיא דעבודה זרה שם דפרך פסילה ונשחטיה מישחט ועי"ש בתום"ש ד"ה ונשחטיה, דאינו חייב משום שחטוי חוץ דאינו ראוי לפתח אהל מועד, א"כ סובר הר"מ דסוגיא זו על כרחי אולא לשיטת דקדושת המקדש וירושלים בטלה דלא קדושה לעמיד לטא, על כן אין איסור תורה להטיל מום ג"כ, או מחמת שמחוקר מזבח. ועדיף לומר [כן] כיון דפסולתא דתנאי בכמה מקומות [עיין שבעות ט"ו ע"א] אי קדשה אי לא, סוגיא אולא (אף) למאן דאמר לא קדושה, אם כן אינו חייב. אבל הר"מ פ"ו מבית הבחירה ה"טו דסובר דקדושה לעמיד לטא וסובר דשחטוי חוץ בזמן הזה חייב, א"כ אין סבירא כלל דלא יהיה אסור להטיל ב מום על כן סובר דעובר בלא חפשה. אך מ"מ ז"ע אמאי אין לוקין, ואפשר היה להר"מ מזד הסבירא ליה חילוק, ובגמרא אינו מתבאר להדיא דלוקין בזמן הזה על כן אינו מחייב מלקות, ומ"מ ז"ע"י.

ולפי זה לדעת הראב"ד שם דאין מקריבין עמה, נראה דאין איסור הטלת מום מן התורה רק מדרבנן. שזו מלאכת צפרי האחרונים"י הרבישו זה ופסלו באורן, וכבר כתבתי לעיל פרשת אחרי [מנחה קפ"ו אות י"ז] דלענין שחטוי חוץ אינו חייב, אף לשיטת הר"מ דמחייב בזמן הזה מ"מ נבשר הנוול בחוץ לארץ כיון דאינו ראוי להקדשה אפילו בזמן המקדש כמתבאר בפ"א מצבורות הל' ה', א"כ שאינו ראוי לטא בפנים אינו חייב משום שחטוי חוץ ואפילו בזמן המקדש. ולפי זה נמי נכור נבדית אלו דהיינו חוץ לארץ אינו אסור להטיל ב מום מן התורה אף לדעת הר"מ"י, ואפשר לענין מום חמור כמו שכתבתי לעיל [סוף אות י"ב] בשם מהרי"ט אלגאזי.

[יח] וכו' עברי בזה תמיה לי טובא על פסק הר"מ כאן כרבי עקיבא, דאין מקריבין בכורות הנכאים מחוץ לארץ כרבי עקיבא דתמורה כ"א ע"ב וכמשנה דחלה פ"ד מ"א דבן אנטוניגוס העלה בכורות מבבל ולא קיבלו ממנו, ודריש זה מהיקישא [דברים י"ד, כ"ג] ואכלת לפני ה' וגו' מעשר וגו' ובכורות בקרבן ולאין, מקיש נכור למעשר ממקום שאמה מביא מעשר דגן

ספק שהרי טעם חאיסור הוא שמה יבנה בית המקדש בחייה של הבהמה, ובטעמו השני שם כיוון למחרי"י קורקוס הג"ל. ועיין קהלות יעקב שבעות ס"י י" וצח"ס ס"י ל"א. (כ) עיין שו"ת חת"ס יו"ד ס"י ש"ו. וראה עוד בחוט המשולש שם. (כא) וכ"כ רבינו לעיל מצות קפ"ו אות י"ז ועיין שכ"כ בתשובה. עי"ש בהערה י"ב.

דם בכל גווני, והרמב"ם הרי פסק כחכמים דמתניתין וכמבואר בהל' בכורות (פ"ב הלי"ג) ולכך כתב דהמטיל מום בבע"מ אסור מן התורה, ולפי"ז נראה דהא דדרשינן בגמרא כל מום לא יהיה בו לענין מטיל מום ע"י גרמא זהו דוקא לחכמים דברייתא דמתירין להטיל מום בבע"מ מן התורה מקרא דלרצון, אבל החכמים דמתניתין דאסרי להטיל מום בבע"מ אף דסוברים דאין לוקין על זה מקרא דלרצון א"כ צ"ע מנ"ל דאיכא איסור מן התורה, וע"כ צריך לומר דהוא נלמד מקרא זה דכל מום לא יהיה בו והאי קרא קאי לענין איסור, ושניהם צריכי קרא דלרצון איצטריך לענין שאין לוקין ע"ז וקרא דכל מום איצטריך לענין איסור דהוה ביה מן התורה, ולפי"ז אין לנו קרא מיוחד לאסור גרמא לענין בכור והוה בכור כשאר דיני התורה ומשו"ה לא פסקה הר"מ, דלחכמים דמתניתין דאסרו מן התורה להטיל מום בבע"מ ע"כ מידרש קרא דכל מום לענין איסורא וכחכמים דמתניתין פסק.

הרמב"ם בהל' איסורי מזבח (פ"א הל"ז) פסק דמטיל מום בזה"ז אינו לוקה מן התורה ורק בזמן המקדש לוקין על זה משום דהיה ראוי לקרבן ופסלו, ומשמע מדבריו דהא דלוקין על הטלת מום הוא משום דאהני מעשיו לפוסלו מקרבן, ולכך בזה"ז דלא מהני מעשיו אע"ג דבעצם הקרבן לא הוה שום חיסרון דהא יהיה ראוי להקריב כשיבנה בית המקדש או למ"ד דמקריבין אעפ"י שאין בית מ"מ כיון דבמציאות לא חזי להקריב לא מהני מעשיו משו"ה אינו לוקה, דכל המלקות הוא משום דאהני מעשיו ולא משום דעושה מעשה הטלת מום בקדשים כ"א מה שע"י המום פוסלו מהקרבן, ולפי"ז ניחא הא דס"ל להר"מ דהא דמטיל מום בבע"מ אינו לוקה היינו דוקא במום קבוע כמבואר להדיא בדבריו שכתב שם (פ"ב הל"טו) דחשיב שם המומין דהוו ספק קבועין ספק עוברין וכתב ע"ז לפיכך אם הטיל בה מום אחר אינו לוקה ע"ש, ומשמע דאם היה מום עובר בודאי

דאיירי לענין שאר קדשים ולא נפרשה לענין בכור אבל הר"מ נקט האיסור לישחט במום שנעשה ע"י גרמא לענין בכור, ולענין בכור לא הוה איסור מדאורייתא כלל אלא מדרבנן וצ"ע.

ובעצם דברי הר"מ הנ"ל שהבאנו דהלאו דלא תאכל כל תועבה איירי דוקא לפסולי המוקדשין ולא להטיל מום בבכור צ"ע דהא בספרי מפורש בה שאר קדשים ובכור שעובר עליהן בלא תאכל כל תועבה וגם הר"מ הביאה בסה"מ (מל"ת ק"מ), וצ"ע לפי"ז דמ"ש דכתב בהלכות בכורות (פ"ב הל"ז) לענין בכור דלא הוה כ"א מדרבנן, וצ"ע, נא"ה, ע"ע בחידושי הגר"ח סטנסל זכחים ק"ג ע"ב וגנוזי הגר"ח סימן קי"ח ובחידושי הגרי"ז תמורה ד' ע"ב שהאריכו בזה.

והנראה בזה עור, דהנה שיטת הר"מ בהל' איסור"מ (פ"א הל"ח) דמטיל מום בבעל מום אינו לוקה, ומשמע דאיסור תורה איכא, וכבר עמד בזה הלח"מ ורצה לדחוק דמותר ג"כ, אבל לשון הר"מ לא משמע כדבריו, ומשמע דהוה ממש כמטיל מום בזה"ז שכתב (שם בהל"ז) דאינו לוקה אבל אסור מן התורה, והנה לכאורה צ"ע על הר"מ מסוגיא דהכא דמתירין להטיל בו מום למ"ד מטיל מום בבע"מ דאינו לוקה וצ"ע, והנראה בזה דהנה התוס' פירשו דהמשנה דבכורות והברייתא דידן חלוקין הם בזה דהברייתא מיירי באופן שמותר להטיל מום משום דאין לה רפואה אחרת ע"ש, והנראה דהרמב"ם מפרש דאה"נ דמתני' דקתני דחכמים אוסרים להטיל בו מום הוא ג"כ באופן הברייתא אלא דחכמים דמתני' וחכמים דברייתא פליגי אהדדי, דחכמים דמתני' ס"ל דאסור להטיל מום בבע"מ מן התורה אף שאינו לוקה, ולכך קתני ובלבד שלא יתכוין להטיל בו מום, אבל חכמים דהברייתא ס"ל דמותר להטיל מום בבעל מום מן התורה ולכך ס"ל דמותר להקזי בו

כ"א מום עובר לשיטת הטור או להרמב"ם חשיב כחולה וכנ"ל, וא"כ נמצא שהוא גופיה ראוי להקרבה כשיעבור המום העובר, וחולה ג"כ חשיב דגופו חזי כיון דלא הוי מום ממשי, וחזי לגופו מהני יותר מחזי לדמיו ומשו"ה המטיל בו מום לוקה, והא דאמרו בגמ' שם בע"מ נהי דלא חזי לגופי' וכו' היינו משום דהאמת היא דפלוגתתם הרי הוי גם בשאר קדשים שיש להם מום קבוע, ומשו"ה אמרו נהי דלא חזי לגופי' לדמי חזי דהיינו בשאר קדשים דלא חזי לגופו, ושוב הראה הרי"ד ביראים (עמוד ז' ס"י שד"מ) שהקשה קושיא הנ"ל ותירץ ג"כ כתירוץ הנ"ל של הרי"ד, ועוד תירץ דבבכור באחזו דם הטלת מום אינה אלא מדרבנן משום אחרוני בשאר קדשים, וכתב דהתירוץ הראשון הנ"ל נראה יותר נכון.

**** שם, בגמ' בכור שאחזו דם, עיין ברא"ש בבכורות דחילק בין פלוגתייהו במתניתין לפלוגתייהו בברייתא כעין התוס' דהכא, דהברייתא איירי באופן דאין לרפאותה כ"א דוקא בהטלת מום, והמשנה איירי באפשר לרפאותה בלא הטלת מום דבלא אפשר כ"א ע"י הטלת מום חשיב מום ומותר להטיל בה מום אע"ג דלא נפדה עי"ז המום משום דלא הוי השתא כ"א מום עובר ע"ש, וצ"ע בביאור דבריו ממה נפשך דבאם לא הוה כ"א מום עובר א"כ מאי מהני הא דצריך לרפאותה ע"י הטלת מום, ולא מהני בא"א לרפאותה בלא הטלת מום דמדוע יחשב כבע"מ משום שתקנתו רק ע"י מום דהא סוכ"ס השתא אין בה המום הזה, וצ"ע.**

**** שם, הנה התוס' פירשו דהברייתא איירי במטיל מום בבכור שאחזו דם שאינו יוכל להתרפאות אלא ע"י מום, והמשנה איירי במטיל מום בבכור שיכול להתרפאות בלא מום דלא מיקרי מטיל מום בבע"מ ומשו"ה אסור מן התורה להטיל בו מום ורק משום דדבר שאינו מתכוין מותר, ולפי"ז אם נפרש דגם ברייתא דהכא איירי באופן שאינו**

היה לוקה וזוהו דלא כשיטת הטור והרא"ש הנ"ל והיינו משום דבמום עובר אהני מעשיו לפוסלו מקרבן אחר שיתרפא משו"ה לוקה ודוקא על מום קבוע אינו לוקה משום דלא אהני מעשיו, אלא דצריך עיון לפי"ז מהא דאמרינן בגמרא דע"ז (דף י"ג ע"ב) דבע"מ נהי דלגופיה לא חזי לדמי מיהא חזי, דאם הטעם דלוקה הוא משום דאהני מעשיו מאי אהני מעשיו שייך בהא דחזי לדמי הא סוכ"ס לא אהני מעשיו כלל בהטלת המום הזה השני, וצ"ע, וזהו הלל כגן אמר דהגמרא אולא אליבא דר"מ דאוסר להטיל מום בבעל מום ולדידיה הא לא תלוי באהני מעשיו ומשו"ה מחלק הגמרא דכיון דחזי לדמי אסור ובוה"ז מותר מן התורה, אבל לרבנן אה"נ דאינו לוקה במטיל מום בבע"מ משום דלא אהני מעשיו ולא איירי לדידהו כ"א באיסור, וצ"ע.

והנה לשיטת הר"מ דהא דמטיל מום בבע"מ דאינו לוקה היינו דוקא במום קבוע אבל במום עובר לוקין, א"כ לפי זה צריך לפרש דאחזו דם לא הוה מום עובר דאל"ה הא לוקין ע"ז לכו"ע ואיך מקיזין דם, וא"כ צ"ע דאם חשיב כמו מום קבוע א"כ הא פקעה קדושת הבכור וכנולד במומו חשיב, וכנ"ל בשם הגר"ח, ונראה דלא קשה משום דאחזו דם לא הוה ממש מום קבוע דהא לא הוה מום כלל כ"א דאינו לרצון והוה רק חולה דמפסיל לקרבן אבל מום לא הוה, וע"כ לא פקעה קדושתו ומשו"ה שייך בו שפיר הדין דמטיל מום בבע"מ למאן דאסור.

**** הגרע"א בגליון הש"ס הקשה על תירוץ הגמרא בע"ז (דף י"ג ע"ב) דמשו"ה לוקה מטיל מום בבע"מ בזמן המקדש דנהי דלא חזי לגופי' לדמי חזי ופרש"י ודמיו יהיו לרצון, והקשה דהא ר"מ וחכמים פליגי גם בבכור ובבכור אין לו פדיון וא"כ לא חזי לא גופו ולא דמיו, וצ"ע דהוה קושיא אלימתא, והרי"ד תירץ על זה דכיון דלא הוה מום ממש כ"א דאחזו דם דלא חשיב**